

Музейні реліквії

ПОЛТАВСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ КРИЧЕВСЬКОГО

ЖОВНИНСЬКИЙ
СВОЛОК

A large, detailed photograph of a room's interior. The most prominent feature is a thick, dark wooden beam running across the ceiling, which is intricately carved with floral and geometric patterns. Below the beam, a wall is covered in a white fabric with a repeating pattern of stylized eyes or faces. A hanging lamp with a glass globe is visible on the left. In the bottom right corner, there is a circular inset showing a close-up of a wooden carving, similar to the one on the beam, featuring a circular medallion with a face and floral designs.

An issue is dedicated to unique ceiling beam of 1741 from Zhovnyne Village former Poltava Huberniia (now Cherkasy Region). An object was passed to the Vasyl Krychevsky Poltava Local Lore Museum gathering in 1914 thanks to affords of Kost Moshchenko (1876–1963), an architect, art critic, head of the ethnographical department of the Natural Historic Museum of Poltava Huberniia Zemstvo (1906–1924).

The house where the ceiling beam was originally placed belonged to Demian Ivanovych Boliubash – famous representative of Cossacks aristocratic family, grandson of the last Hetman of the Right-bank Ukraine Samiilo Samus, standard-bearer of Lubny Regiment, owner of numerous inns and hotels, ancestor of prominent Ukrainian composer Mykola Lysenko.

Ceiling beam is an important part of Ukrainian house construction. Massive wooden four-angled tassel meant for «fixing» upper parts of walls and holding beams and ceiling. Objects has average for that time length – 462 cm, while it is also the thickest one among preserved. It is made of a huge trunk of a pine tree. Front side of the ceiling beam is covered with rich three lines relief carving: the first one – range of acanthus leaves; the second one – stripe of combined acanthus leaves and spiral rosettes; the third one contains church-Slavonic inscription, medallions and octapetalous cross-like rosettes. The lower side is decorated with medallion emblem of the owner that is a rare fact for Ukrainian carved ceiling beams. An emblem contains crossed saber and arrow with downwards head and letters «D B» and a crown with fleur-de-lis in the upper part. Emblem of the Lysenkos family known since the late 17th c. is almost identical to this one, depicted at the ceiling beam of Demian Boliubash.

An item from Zhovnyne is a work of highly qualified wood-carver, who used ornamentation elements typical for «classic» high art where specific language reductions significant for art calligraphy were used. Baroque style can be obviously traced in carved details: clambering branches and acanthus leaves, relief multipetalous flowers with lacy round center, circled webbed ribbons, bunches of grapes. This elegant architectural detail of Ukrainian house belongs to distinct samples of Ukrainian art of the early Modern Time.

Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського

**Анатолій ЩЕРБАНЬ,
Надія БАБКОВА, Людмила ЧЕБОТАРЬОВА**

ЖОВНИНСЬКИЙ СВОЛОК

Харків – Полтава
ТОВ «Майдан»
2024

Друкується за рішенням Вченої Ради
Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського
(протокол № 5 від 30.08. 2024 р.)

Щ 61 **Анатолій Щербань, Надія Бабкова, Людмила Чеботарьова.** Жовнинський сволок. ПКМ імені Василя Кричевського. Харків, Полтава: ТОВ «Майдан», 2024. 16 с.: іл. (Музейні реліквії, вип. 9).

Anatolii Shcherban, Nadiia Babkova, Liudmyla Chebotariova. Ceiling beam from Zhovnyne. The Vasyl Krychevsky Poltava Local Lore Museum. Kharkiv, Poltava: «Maidan LLC», 2024. 16 p.: ill. (Museum relics, issue 9).

У виданні розповідається про унікальний сволок 1741 року з с. Жовнине колишньої Полтавської губернії (нині – Черкаська область), що з 1914 року знаходиться у зібранні Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського. Його було створено для хати значкового товариша Лубенського полку Дем'яна Івановича Булюбаша. Розкрито історію та особливості рідкісного музейного предмету, що належить до кола кращих зразків українського архітектурного різьблення.

An issue is dedicated to unique ceiling beam of 1741 from Zhovnyne Village former Poltava Huberniia (now Cherkasy Region), that is in the Vasyl Krychevsky Poltava Local Lore Museum gathering since 1914. It was made for the house of standard-bearer of Lubny Regiment Demian Ivanovych Boliubash. History and peculiarities of a rare museum item that belonged to circle of the best Ukrainian architectural carving are given.

© Анатолій Щербань, Надія Бабкова,
Людмила Чеботарьова, 2024.

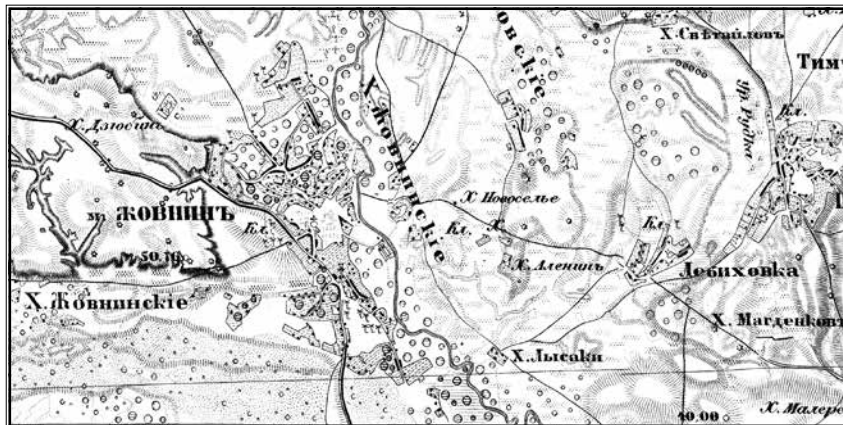
© ПКМ імені Василя Кричевського, 2024.

© ТОВ «Майдан», 2024.

Сволоок – важлива деталь конструкції одного із різновидів традиційних слов'янських жител – українських хат. Це міцний масивний дерев'яний чотирикутний брус, що «стягує» верхні частини стін і, зазвичай, утримує балки стелі або, якщо площа приміщення невелика, саму стелю. На території України, принаймні з середини XVII століття, збереглися сволоки із різьбленим декором. А з початку XVII століття, на аргументовану думку дослідника тогочасної архітектури Петра Юрченка, їх «художнє оздоблення» вже належало до «найкращих зразків українського архітектурного різьблення».

У музейних колекціях України нині віднайдено дещо більше 30 сволоків. Усі вони оригінальні за параметрами, написами й елементами декору. Але більшість, за винятком сволока, якому присвячено цю брошуру, можна об'єднати за певними характеристиками в групи. Цей сволок потрапив до колекції Полтавського краєзнавчого музею 1914 р. Його придбав за 62 крб. у мешканця с. Жовнине Золотоніського повіту Полтавської губернії (рис. 1) Кость Мощенко (1876–1963) – архітектор, мистецтвознавець, завідувач етнографічного відділу Природничо-історичного музею Полтавського губернського земства (1906–1924). Тоді ж музейник купив за 10 крб. у мешканця с. Лебехівка Кременчуцького повіту Полтавської губернії (нині затоплене водосховищем, розташовувалося за 5 км від Жовниного) сволок 1726 р. Разом з іншим сволоком, ці вироби експонувалися в розгорнутій до 1924 р. експозиції підвідділу українського народного мистецтва музею, що розміщувалася у Просвітиницькому будинку імені Миколи Гоголя (рис. 2).

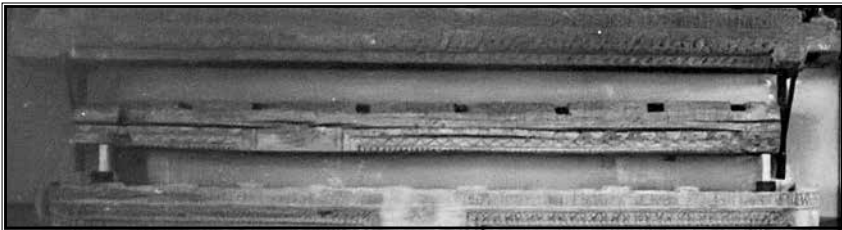
1940 р. Полтавський державний історико-краєзнавчий музей передав чотири сволоки до Полтавського обласного художнього музею (тепер Полтавський художній музей (галерея мистецтв) імені Миколи Ярошенка). 1962 р. два із чотирьох повернули назад розпиляними на впіл. Очевидно, це відбулося на початку 1940-х рр. внаслідок переходу музейних предметів під час Другої світової війни. Після повернення обидва сволоки тривалий час зберігалися у фондах. Лише на початку 2000-х рр. їх було введено до експозиційного простору (зала № 9

1. Місце розташування села, де знайдено сволок.
 Сучасна карта. Карта станом на 1846–1863 рр.
 Location of a village where the ceiling beam was found:
 Modern map. Map on the date of 1846–1863.

«Полтавщина у XIV–XVII ст.») музею (автор експозиції – заступник директора з наукової роботи, заслужений працівник культури України Володимир Мокляк). 2024 р. публікацією Анатолія Щербаня та Людмили Чеботарьової у щорічнику музею (вип. XX) сволки введено до наукового обігу. Два інші подібні вироби, що зберігалися в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського до початку 1940-х рр., так і досі не знайдено.

Збережена частина села Жовнине нині перебуває в Іркліївській сільській громаді Черкаської області (рис. 1). Розташоване воно на лівому березі Дніпра, у місці, де в нього впадає р. Сула. З 1628 р. мало статус козацького містечка, від 1648 р. – сотенного. Жовнине відріз-

2. Сволки в експозиції підвідділу українського народного мистецтва у Просвітницькому будинку імені Миколи Гоголя (1914–1924 рр.).
*Ceiling beam in exposition of Ukrainian folk art subdepartment
in the Mykola Hohol Educative House (1914–1924).*

3. Сволук із с. Жовнини.
Сучасний вигляд.

*Ceiling beam from Zhovnyne.
Recent view.*

4. Переріз сволока.
Сучасний вигляд.
*Sectional view of ceiling beam.
Recent view.*

нялося різноманітною забудовою. На початку своєї історії, очевидно, найбільш ошатні будинки цього населеного пункту, як і інших на Лівобережжі Дніпра, належали полякам та євреям. Після завершення Національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького (1657 р.) їх почали зводити і представники козацької старшини та духовенства. Жодної із будівель та споруд XVII–XVIII ст. до сьогодні в Жовниному не збереглося. Єдиним матеріальним свідченням їхньої колишньої величі виступає саме описаний нижче сволук.

Сволоку як частині музейної колекції присвоєно облікові позначення – ПКМВК 18115, Др 1119 та віднесено до основного фонду групи зберігання «Дерево». Предмет має середню для тогочасних сволоків довжину – 462 см, але є одним із найтовстіших серед збережених до сьогодні (рис. 3). Його ширина 33 см, висота 36 см. Виготовлений виріб

із товстого окоренка сосни (рис. 4). Це дерево здавна використовувалося українцями для будівництва. Але воно має досить незручну для різьблення шарувату структуру, через яку під час роботи сколюється. Незважаючи на це, саме із сосни (легкої, міцної та доступної деревини) найчастіше виготовляли різьблені сволоки за ранньомодерної доби. Лицева сторона сволока вкрита багатим рельєфним трирядовим різьбленням. Знизу нанесені дві смуги рослинного орнаменту, що складається з елементів, широко використовуваних в Європі ще від часів античності. Перший – ряд листків аканту. Другий – смуга із комбінацій акантового листа, між яким ритмічно розташовані вихрові розетки.

Верхня смуга складається із розділеного медальйоном і двома восьмипелюстковими хрестоподібними розетками (рис. 5) опуклого церковно-слов'янського напису в один ряд (текст подано із розкритими скороченнями): «ГОСПОДИ БЛАГОСЛОВИ ДОМЪ СЕЙ И ЖИВУЩИХЪ В НЕМЪ БЛАГОСЛОВЕНИЕ СВЯТЫЯ ТРОИЦЫ СОЗДАСЯ ДОМЪ ПНОМ ДИМЯНОМ БУЛИПОШЕМ РОКУ» (рис. 6–7). Це формулювання є унікальним для українських сволоків, але канонічним за змістом. Під крайнім словом міститься дата – «1741», а під нею –

5. Центр сволока. Сучасний вигляд.
Central part of ceiling beam. Recent view.

ГОСПИ БОГОСЛВІ ДАЪ СЕЙ ПЛЪВЪЩИХЪ БОГМЪ

6. Промальовка напису на сволоці. Права частина.
Trace drawing of an inscription at ceiling beam. Right part.

«іюнь». Весь декор нанесено одночасно, крім трьох літер «СЕН», які вирізняються тим, що містяться над основним написом і є заглибленими, на відміну від опуклих.

У «лицевий» медальйон вписано т. з. «трилистковий» хрест із фігурними завершеннями рамен та словом НИ КА (з грецького – Перемога) під ними. Центр хреста і рамен увінчано вихровими розетками. Різьблення цієї частини затерте у процесі експлуатації виробу. Медальйон, подібний за розмірами й обрамленням до вирізьбленого на лицевій частині, – єдине зображення на нижньому боці сволока (рис. 8–10). У нього вписано унікальний для українських різьблених сволоків елемент – герб власника. Це перехрещені шабля й стріла вістрями донизу із літерами у верхній частині – «Д Б» та короною – «королівською лілією» вгорі по центру.

Цікавим є факт, що сволок і, відповідно, освячення хати датовані часом, коли українці підходять до святкування Трійці. Можливо, саме із цим пов'язана «трилисність» хреста й згадка Святої Трійці в тексті. Подібне завершення рамен хреста і згадка про Трійцю містяться на близькому за часом створення сволоці Федора Яковенка з с. Климківка сучасної Диканської територіальної громади на Полтавщині.

Ім'я будівничого хати – Дем'ян. Прізвище написано із помилкою. Принаймні, нам такого в документальних джерелах не траплялося. Натомість із Жовнином та іншими населеними пунктами, розташованими неподалік, пов'язана козацька старшинська родина Булюбашів. Саме один із її представників, уважаємо, був власником сволока.

БГОЛОВНЕ СВТІЯ ТРІЦЗЕРЪ ПНОТЬ ДМЪ ЕНОМЪ БЪ ГЪ МЪ БОК
СЕН
1741
НОМЪ

7. Промальовка напису на сволоці. Ліва частина.
Trace drawing of an inscription at ceiling beam. Left part.

8. Нижня частина сволока. Сучасний вигляд.
Lower part of ceiling beam. Recent view.

Цей варіант прочитання прізвища міститься і в найдавнішому описі артефакту – «Каталозі історико-етнографічного відділу природничо-історичного музею Полтавського губернського земства». Вказаний там рік створення сволока – 1740. Зараз нуль у даті не читається, а остання цифра схожа на одиницю.

Уважаємо, що фундатором хати, з якої походить сволок, був Дем'ян Булюбаш. Відмінність написання прізвища може пояснюватися різними причинами. Наприклад тим, що людина, яка готувала текст, записала його на слух. Важливо, що Дем'ян був, за родовою легендою, онуком особи із прізвиськом Булюк-Паша. Тобто, прізвище в усному мовленні могло звучати дещо відмінно від того, як писалося в документах. Батько Дем'яна Іван був шляхтичем. Під час перебування на Правобережжі Дніпра – охотницьким полковником. Переселившись на Лівобережжя наприкінці XVII ст., він став Чигирин-Дібровським сотником, мешкав у Жовниному. Булюбаші мали помістя в цьому містечку і в XIX ст. Мати Дем'яна, донька останнього гетьмана Війська Запорізького на Правобе-

9. Герб на сволоці. Сучасний вигляд.
Emblem at ceiling beam. Recent view.

10. Промальовка герба на сволоці.
*Trace drawing of an emblem
at ceiling beam.*

11. Микола Лисенко (1842 – 1912).

Фото поч. XX ст.

Mykola Lysenko (1842–1912).

Photo of the early 20th c.

режній Україні Самійла Самуся, котрий 1704 р. передав клейноди (булаву, бунчук і королівський універсал на гетьманство) гетьману Івану Мазепі. Цим актом він завершив 41-річний період розділення Гетьманщини на Лівобережну і Правобережну.

Наприкінці XVII – на початку XVIII століття представники обох родів батьків Дем'яна Булюбаша включилися у процес заснування нових сіл на Лівобережжі Дніпра – між Кременчуком та Лубнами. Дем'ян Іванович Булюбаш на час створення згаданого сволюка був підприємливим значковим товаришем Лубенського полку – утримував приїжджі двори й шинки, мав підданих. Зокрема, в с. Лебехівка йому підпорядковувалися підданих убогих 8 дворів на 10 хат

та 12 бездвірних і 9 ратушних служителів. Прямим нащадком Дем'яна Булюбаша по лінії матері був знаменитий український композитор Микола Лисенко (рис. 11), а герб роду Лисенків, відомий із кінця XVII ст., майже ідентичний зображеному на сволюку. Лише шабля на ньому повернута вістрям догори. Таким чином, в особі Миколи Лисенка було об'єднано два старовинні козацькі роди зі схожими гербами.

Інших зображень герба роду Булюбашів у доступних джерелах віднайти не вдалося. Подібна до відтвореної на сволюці комбінація стріли та шаблі (але без корони) була популярною у XVIII ст. Її зафіксовано на гербах кількох не пов'язаних між собою старшинських козацьких родів і населених пунктів Лівобережної України. Зокрема, Жовнинська ратуша у 1760–1778 рр. послуговувалася майже ідентичним (але дзеркально відображеним до зафіксованого на сволюці). 1782 р. ці елементи потрапили на герб розташованого неподалік від маєтностей Булюбашів міста Хоролу і відповідного повіту. В такому вигляді герб зображено на стіні будівлі Полтавського губернського земства (нині Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського)(рис. 12).

Мистецтвознавець П. Юрченко щодо сволоків ранньомодерної доби загалом зробив висновок, що «простота виконання, невимушеність і вільне розміщення композицій дають підстави вважати, що архітектурне різьблення на ... сволоках, ... виконували, як правило, самі теслярі-будівельники, а не майстри-різьбярі. В цьому можна впевнитися при порівнянні різьблення на ... сволоках ... з різьбленням на іконостасах». Але виріб із Жовнина є безперечно твором саме висококваліфікованого майстра-різьбяра, який використовував притаманні «класичному» високому мистецтву елементи орнаментів. Грамотність і високохудожність, використання специфічних скорочень свідчить про те, що ескізи для орнаменту й напису готувалися освіченою, знайомою із художньою каліграфією особою. Нею або під її контролем сволок, безперечно, й був вирізьблений. Із різних джерел (наприклад, більш давніх зразків церковної і цивільної архітектури, друкованої продукції) майстер запозичив найістотніші елементи, підпорядкувавши власне бачення вимогам замовника й уклав у структуру своєрідного апотропеїчного осередку садиби та панегірика власнику. Поєднання «напис-орнамент-символи» надало цьому сволоку вагомому художнього забарвлення, що є своєрідним пережитком «мазепинського бароко». Бароковий стиль чітко простежується в орнаментальних елементах: гнучкі гілки та листя аканту, опуклі багатопелюсткові квітки з мережаною круглою серцевиною, плетені стрічки, замкнені в коло.

Різьбяр намагався наносити зображення симетрично. Симетрія виконувала організуючу функцію в композиції, але, як і загалом у на-

12. Герб
Хорольського повіту
на фасаді будинку
Полтавського
краєзнавчого музею
імені Василя
Кричевського.
Emblem of Khorol District
at the façade of the
Vasyl Krychevsky
Poltava Local
Museum building.

родному мистецтві, ідеально симетричних структур майстри не робили. Безперечно, поверхня попередньо розмічалася. Важливе значення мали індивідуальні здібності виконавця, його прагнення до довершеності та цілісності твору. Відомо, що симетрія пов'язана зі статикою і, відповідно, спокоєм та урівноваженістю. Після врахування її законів, сволок справляє враження прихованої величі та непорушності.

За висновком відомого сучасного полтавського різьбяр Володимира Маркар'яна, «на виконання напису та орнаментів на жовнинському сволоці могло піти 1–1,5 роки. Вірогідно, вирізування відбувалося поетапно. Виконання елементів декору та напису вимагало професійних знань й умінь. Майстер міг використовувати такі інструменти: косяк – ніж для прорізування літер; клюкарзу – вигнуту стамеску; стамеску для прорізування м'яких ліній; пряму стамеску; напівкруглу стамеску; стамеску-гейсмус – для прорізування кутів. Виконання такого декорування було дорогівартісним». Під час зображення округлих елементів (зокрема, медальйонів) зазвичай застосовували циркуль.

Наведені вище дані та реалії ремісничого життя в Україні XVIII ст. дають підстави для висновку, що сволок для хати заможного представника козацької старшини Гетьманщини Дем'яна Булюбаша декорував різьбяр, що входив до теслярського цеху. Такі виробничі осередки були у багатьох містах і містечках Сходу Європи. Але конкретного місця виготовлення саме цього сволока, через відсутність аналогічно декорованих виробів, виявити не вдалося.

На основі аналізу параметрів пазів, збережених у верхній частині (рис. 13) та біля кінців сволока, можна реконструювати спосіб кріплення його в стінах і особливості спорудження основи для стелі. Зокрема, помітно що поперечні балки, на яких було покладено настил, фіксувалися у цьому сволоку за допомогою кріплення «ластівчин хвіст». Тобто, їхні кінці мали вигляд трикутника, що вставлявся у відповідній формі паз на сволоку ширшою частиною досередини. Це гарантувало кріпленню міцність. На лицевій стороні світлиці такі балки розташовувалися зрідка (через приблизно 30–40 см). Дві з них, що містилися біля зовнішньої стіни світлиці, були майже вдвічі ширшими за наступні (13,5 і 11,5 см на виході зі сволока проти 6,5–6 см). На зворотній стороні сволока поперечини вкладалися густіше, адже між більш широкими розташовувалися вузчі. Кінці сволока фіксувалися у верхніх брусках стін світлиці за допомогою складних замків. Притому, плахи стін («ощіп») розміщувалися і над, і під сволоком, забезпечуючи ідеальне закріплення. Відповідно, сволок жорстко стягував верх зрубу світлиці.

13. Верхня частина сволока. Сучасний вигляд.
Upper part of ceiling beam. Recent view.

Середина кімнати очевидно була «митюю». Тобто, дерево не штукатурили й не білили. Край сволока, що виходив назовні будинку, мав хрестоподібну форму (рис. 14). Подібні декоративні й оберєгові елементи екстер'єру досі можна побачити в хатах із Західної України, що експонуються в Музеї архітектури і побуту імені Климента Шептицького у Львові.

За інформацією із запису в «Каталозі історико-етнографічного відділу природничо-історичного музею Полтавського губернського земства», сволок на час знаходження перебував у селянській хаті, куди «очевидно був перенесений після руйнування панського будинку». М. Сварник віднайшла фото інтер'єру цієї хати в архіві К. Мощенка (рис. 15), котрий зберігається в Ukrainian History and Education Center (New Jersey, USA). На ньому помітно, що планування світлиці зі сволоком було типове для традиційного будівництва житла українців Наддніпрянщини. Балка розміщувалася лицевою частиною до «публічної» зони кімнати (помітний верхній кут шафи). За зворотом розташовувалася піч, піл та жердина із одягом. Хата належала заможному селянину, про що свідчить ошатність внутрішнього простору (шафа, гасова лампа, витинанки і шпалери). Тому можна лише уявити, скільки зусиль довелося докласти Костю Мощенку, щоб власник хати погодився

14. Зовнішній торець сволока.
Сучасний вигляд.
Front face of ceiling beam. Recent view.

15. Сволока 1741 р. у хаті с. Жовнин.
Фото поч. XX ст. з архіву Костя Моценка,
що зберігається в Ukrainian History
and Education Center (New Jersey, USA).
Ceiling beam of 1741 in house in Zhovnyne
Village. Photo from archive of Kost Moshchenko,
preserved in Ukrainian History
and Education Center (New Jersey, USA).

на демонтаж головної балки. Адже для цього потрібно було руйнувати стелю.

Фото передає деякі аспекти «життя» сволока на початку XX ст. Зокрема, господиня побілила його верхню частину. На звороті містився гачок, від якого зараз зберігся отвір, на момент зйомки використаний для підвішування картуза. На нижній площині, ближче до зовнішньої стіни і покуті кіптявою від свічки нанесено прямий чотирирічний хрест. Такі знаки віруючі мешканці Полтавщини і досі малюють в оборі на Страсний (Чистий) Четвер із метою захисту від грому та нечистої сили. Місце

для нанесення знаку було вибрано цілеспрямовано, адже сволоки, займаючи центральне місце в українських світлицях, разом із покуттям та піччю виконували функцію важливих сакральних осередків обістя. Розташовуючись в оселі на межі світлиці й горища, в одній площині з іконами чи навіть вище за них, вони в сакральному плані відносилися до вищого, небесного світу. Тому не дивно, що заможні верстви населення намагалися їх багато декорувати, наносити релігійні символи й тексти, які мали благословляти хату та мешканців, приносити їм щастя, мир і благополуччя, оберігати від негараздів. Окрім того, ці вишукані архітектурні деталі фіксували час побудови будинку й ім'я фундатора, прославляли його. Оскільки зображення розраховувалися на сприйняття здалеку, елементи декору і написів були крупними, звичай масивними, нанесеними виразними лініями.

Усі без винятку елементи декору жовнинського сволока укладаються в систему християнських світоглядних уявлень ранньомодерної доби. Зокрема, використовувані різними народами Євразії із дохристиян-

ських часів вихрові розетки, котрі містяться на хресті та в смузі рослинного орнаменту, разом із Виноградним Гроном – виразним символом Ісуса Христа, могли бути і декоративними елементами, й символізувати Небесне Сяйво, яке перебуває у вічному русі. Цікавим є факт наявності забитого під словом «сей» залізного цвяха, що за параметрами може датуватися XVIII століттям. Він міг бути забитий з обереговою метою. Або, як вважає Володимир Маркар'ян, – це так званий «ковальський тяж», котрий використовували для поперечного стягування балки.

Отже, сволок, що походить із Жовнина і нині зберігається в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, було виготовлено для хати знатного представника родини козацької старшини – Дем'яна Булюбаша, онука останнього гетьмана Правобережної України Самійла Самуся і предка по лінії матері видатного українського композитора Миколи Лисенка. Ця вишукана архітектурна деталь, котру на початку 1740-х рр. оздобив висококваліфікований різьбяр, належить до доволі виразних зразків українського мистецтва ранньомодерної доби.

Джерела та література

Каталог історико-етнографічного відділу Природничо-історичного музею Полтавського губернського земства. Полтава, 1913. Ч. 2. 484 арк.

Костенко М. Хоролщина та навколишні землі в Генеральному слідстві про матеності 1729–1731 рр. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 130 с.

Кривошея В. В., Кривошея І. І., Кривошея О. В. Неурядова старшина Гетьманщини. НАН України. Ін-т політич. і етнонаціон. досліджень ім. І. Ф. Кураса; Музей гетьманства. Київ: Стилос, 2009. 432 с.

Л. Изъ прошедшей жизни малорусскаго дворянства. Киевская старина, 1888. № 10. С. 149–161.

Маркар'ян В. Експертний висновок на музейні предмети – сволоки ПКМВК 18115 Др 1119, ПКМВК 18116 Др 1120. Робочий архів відділу фондів Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського. 3 арк.

Однороженко О. Козацька територіальна геральдика кінця XVI–XVIII ст. Харків, 2009. 416 с.

Українське народне мистецтво. Різьблення та художній метал. Упоряд. П. Г. Юрченко (керівн.), А. Ф. Будзан, П. М. Жолтовський. Київ: Держвидав. образ. мист. і муз. літ. УРСР, 1962. 229 с.

Щербань А., Чеботарьова Л. Різьблені сволоки ранньомодерної доби з Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського. Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток: зб. наук. ст. Харків, Полтава: ТОВ «Майдан», 2024. Вип. XX (у видавництві).

Shcherban A., Babkova N. Carved support beams of the Hetmanate. History of Science and Technology. 2024. № 14 (1). P. 184–212.

Науково-популярне видання

Анатолій ЩЕРБАНЬ, Надія БАБКОВА, Людмила ЧЕБОТАРЬОВА

ЖОВНИНСЬКИЙ СВОЛОК

Музейні реліквії, вип. 9.

На обкладинці: «Будинок для гостей»
Г. Галагана у с. Лебединці Прилуцького повіту
Полтавської губернії (нині Срібнянський р-н на Чернігівщині).
Фото поч. XX ст. Промальовка напису на сволоці із с. Жовнине.

Оригінал-макет підготовлено
у Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського.
Дизайн і комп'ютерна верстка Наталії Васільєвої
Відп. редактор Олександр Супруненко
Фото Сергія Харченка, Дарини Землякової
Художник Тетяна Менчинська
Англійський текст Наталії Кондрагєнко

Здано в набір 12.08.2024. Підписано до друку 30.08.2024.
Формат 60 × 84/16. Папір офсетний, крейдяний. Друк офсетний.
Ум. друк арк. 1,0. Наклад 500 прим. (1 запуск – 50 прим.).
Зам. № 05/2024.

Виготівник: ТОВ «Майдан»
61002, Харків, вул. Чернишевська, 59
Тел.: (057) 700-37-30
E-mail: maydan.stozhuk@gmail.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1002 від 31.07.2002 р.

ГОСПИ БГОСОВІ ДА СЕИ МАТРИЦІХЪ БІСМІЗ
БІЛОВНЕ СЪТЯ ТРИЦЕЗЕРЬ ПНО ТЪ АМЪ БНОМЪ БЪЛЪЗ ЮК

1878
1888